

အဘိဓမ္မာပိဋက

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်

မြန်မာပြန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၉ - ကုဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

(ကုဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော ဝိဘင်း)

၁ - သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း (သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောကြားသောနည်း)

ကုဒ္ဓိပါဒ လေးပါးတို့ကား-

(၁) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ

(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ

(၂) ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ

ကုဒ္ဓိပါဒလေးပါးအကျယ်

(၁) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ

(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ

(၂) ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ

၂ - အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း (အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောကြားသောနည်း)

ကုဒ္ဓိပါဒလေးပါးအကျဉ်း (တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားလေးပါး)

ကုဒ္ဓိပါဒလေးပါးအကျယ်

(၁) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ

(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ

(၂) ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ

တစ်နည်း ကုဒ္ဓိပါဒလေးပါး

(၁) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ

(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ

(၂) ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ

၉ - ကုဒ်ပါဒ်ဝိဘင်္ဂ

၃ - ပညာပုစ္ဆကနည်း (အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားသောနည်း)

ကုဒ်ပါဒ်လေးပါး

ကုဒ်ပါဒ်လေးပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း

တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက်အမေးပုစ္ဆာ

(၁၀၀) သရဏဒုက်အမေးပုစ္ဆာ

ကုဒ်ပါဒ်လေးပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြခြင်း

တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက်အဖြေ

(၁၂) ပရိတ္တတိက်အဖြေ

(၂) ဝေဒနာတိက်အဖြေ

(၁၃) ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်အဖြေ

(၃) ဝိပါကတိက်အဖြေ

(၁၄) ဟိနတိက်အဖြေ

(၄) ဥပါဒိန္နတိက်အဖြေ

(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက်အဖြေ

(၅) သံကိလိဋ္ဌတိက်အဖြေ

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်အဖြေ

(၆) ဝိတက္ကတိက်အဖြေ

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက်အဖြေ

(၇) ပီတိတိက်အဖြေ

(၁၈) အတီတတိက်အဖြေ

(၈) ဒဿနတိက်အဖြေ

(၁၉) အတီတာရမ္မဏတိက်အဖြေ (တိက်မုတ်)

(၉) ဒဿနဟေတုတိက်အဖြေ

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက်အဖြေ

(၁၀) အာစယဂါမိတိက်အဖြေ

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်အဖြေ

(၁၁) သေက္ခတိက်အဖြေ

(၂၂) သနိဒဿနတိက်အဖြေ

၉ - ကုဒ်ဗီဒီဘက်

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

ဟေတုဂေါစွကအဖြေဝိသနာ

(၁) ဟေတုဒုက်	(၄) ဟေတုသဟေတုကဒုက်
(၂) သဟေတုကဒုက်	(၅) ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်
(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်	(၆) နဟေတုသဟေတုကဒုက်

စူဠန္တရဒုက်အဖြေဝိသနာ

(၇) သပ္ပစယဒုက်	(၁၁) ရူပီဒုက်
(၈) သင်္ခတဒုက်	(၁၂) လောကီယာဒုက်
(၉) သနိဒဿနဒုက်	(၁၃) ကေနစိဝိညေယျဒုက်
(၁၀) သပ္ပဋိယဒုက်	

အာသဝဂေါစွကအဖြေဝိသနာ

- (၁၄) အာသဝဒုက်
- (၁၅) သာသဝဒုက်
- (၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်
- (၁၇) အာသဝသာသဝဒုက် (ဒုက်မုတ်)
- (၁၈) အာသဝအာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက် (ဒုက်မုတ်)
- (၁၉) အာသဝဝိပွယုတ္တသာသဝဒုက်

သံယောဇနဂေါစွကအဖြေ

- (၂၀-၂၅) သံယောဇနဒုက်

ယောဂဂေါစွကအဖြေ

- (၃၈-၄၃) ယောဂဒုက်

ဂန္ထဂေါစွကအဖြေ

- (၂၆-၃၁) ဂန္ထဒုက်

နိဝရဏဂေါစွကအဖြေ

- (၄၄-၄၉) နိဝရဏဒုက်

ဩဃဂေါစွကအဖြေ

- (၃၂-၃၇) ဩဃဒုက်

ပရာမာသဂေါစွကအဖြေ

- (၅၀-၅၄) ပရာမာသဒုက်

၉ - ကုဒ်ဒီပီဒီဘဏ်

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

မဟန္တရဒုက်အဖြေ

(၅၅) သာရမ္မဏဒုက်	(၆၂) စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက်
(၅၆) စိတ္တဒုက်	(၆၃) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုက်
(၅၇) စေတသိကဒုက်	(၆၄) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒုက်
(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက်	(၆၅) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနနုပရိဝတ္တိဒုက်
(၅၉) စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက်	(၆၆) အဇ္ဈတ္တိကဒုက်
(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက်	(၆၇) ဥပါဒါဒုက်
(၆၁) စိတ္တသဟဘုဒုက်	(၆၈) ဥပါဒိန္နဒုက်

ဥပါဒါနဂေါတ္ထကအဖြေ

(၆၉-၇၄) ဥပါဒါနဒုက်

ကိလေသဂေါတ္ထကအဖြေ

(၇၅-၈၂) ကိလေသဒုက်

ပိဋ္ဌိဒုက်အဖြေ

(၈၃) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုက်	(၉၃) ကာမာဝစရဒုက်
(၈၄) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုက်	(၉၄) ရူပါဝစရဒုက်
(၈၅) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်	(၉၅) အရူပါဝစရဒုက်
(၈၆) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်	(၉၆) ပရိယာပန္နဒုက်
(၈၇) သဝိတက္ကဒုက်	(၉၇) နိယျာနိကဒုက်
(၈၈) သဝိစာရဒုက်	(၉၈) နိယတဒုက်
(၈၉) သပ္ပိတိကဒုက်	(၉၉) သဥတ္တရဒုက်
(၉၀) ပီတိသဟဂတဒုက်	(၁၀၀) သရဏဒုက်
(၉၁) သုခသဟဂတဒုက်	
(၉၂) ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက်	

ကုဒ်ဒီပီဒီလေးပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ ပြသော

ကုဒ်ဒီပီဒီဘဏ် မာတိကာ ပြီးပြီ။

အဘိဓမ္မာပိဋက

ဝိဘင်္ဂါပိဋကော်

မြန်မာပြန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၉ - ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂါ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော ဝိဘင်္ဂါ)

၁ - သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောကြားသောနည်း)

၄၃၁။ တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား ‘ဣဒ္ဓိပါဒ’ လေးပါးတို့ကား-

(၁) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ဆန္ဒကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန် ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွားများ၏။

(၂) ဝီရိယဒ္ဓိပါဒ်

ဝီရိယကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွားများ၏။

(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်

စိတ်ကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွားများ၏။

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်

ပညာကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွားများ၏။

ဣန္ဒြိယဒိဝင်္ဂ

ဣန္ဒြိယဒိဝင်္ဂလေးပါးအကျယ်

(၁) ဆန္ဒဣန္ဒြိယ

၄၃၂။ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းသည် ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣန္ဒြိယဒိဝင်္ဂ’ ကို ပွားများသနည်း။

ရဟန်းသည် ဆန္ဒကို အကြီးအမှူးပြု၍ တည်ကြည်မှု သမာဓိကို အကယ်၍ ရအံ့၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အကယ်၍ ရအံ့၊ ဤသဘောကို ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုရဟန်းသည် မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။ ဖြစ်ပြီးသော (မဖြစ်တော့ဟု မဆိုနိုင်သော) အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို ပယ်ရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။ မဖြစ်ဖူးသေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ တည်တံ့ရန် မပျောက်ပျက်ရန် များစွာ ဖြစ်ပွားရန် ပြန်ပြောရန် တိုးပွားရန် ပြည့်စုံစေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။ ဤတရားတို့ကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စ တပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဤဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိကို လည်းကောင်း၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယတို့ကို လည်းကောင်း တစ်ပေါင်းတည်းပေါင်း၍ အကျဉ်းချုံး၍ ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန် ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟူ၍ သာလျှင် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

၄၃၃။ ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် ဆန္ဒ မည်သနည်း။

အကြင် လိုလားမှု ‘ဆန္ဒ’၊ လိုလားသည်၏ အဖြစ် ‘ဆန္ဒိကတာ’၊ ပြုလိုသည်၏ အဖြစ် ‘ကတ္တုကမ္ပတာ’၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို လိုလားမှု ‘ကုသလဓမ္မစန္ဒ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို ဆန္ဒဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’၊ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’၊ သက်ဝင်၍ တည်နေမှု ‘အဝဌိတိ’၊ မရွေ့ရှားမှု ‘အဝိသာဟာရ’၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’၊ မရွေ့ရှားသော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ် ‘အဝိသာဟဋ္ဌ မာနသတာ’၊ ငြိမ်သက်မှု ‘သမထ’၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိန္ဒြိယ’၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိဗိုလ်’၊ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္မ’၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု ‘နိက္ကမ’၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု ‘ပရက္ကမ’၊ အထက်တန်းရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု ‘ဥယျာမ’၊ လုံ့လစိုက်မှု ‘ဝါယာမ’၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု ‘ဥဿာဟ’၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု ‘ဥဿောဠီ’၊ ခိုင်မြဲမှု ‘ထာမ’၊ ဆောင်ထားမှု ‘မိတိ’၊ မလျော့သော လုံ့လရှိခြင်း ‘အသိထိလပရက္ကမတာ’၊ မချသော ဆန္ဒရှိခြင်း ‘အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ’၊ မချသော ဝန်ရှိခြင်း ‘အနိက္ခိတ္တဓုရတာ’၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု ‘ဓုရသမ္ပဝဂ္ဂါဟ’၊ ရဲရင့်သည်၏ အဖြစ် ‘ဝီရိယ’၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယိန္ဒြိယ’၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယဗိုလ်’၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စ

တပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤလိုလားမှု ဆန္ဒနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤတည်ကြည်မှု သမာဓိနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပုဇာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံ၏။ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဆန္ဒ ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပုဇာန် ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၃၄။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံ သော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ် ရခြင်း တည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်း တရား” ဟူသည် ထိုဆန္ဒာဓိပတိတပ် သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခံစားမှု အစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’၊ မှတ်သားမှု အစု ‘သညာက္ခန္ဓာ’၊ ပြုပြင်မှု အစု ‘သင်္ခါရ က္ခန္ဓာ’၊ သိမှု အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ တည်း။ “တန်ခိုးကြီးသော တရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုဆန္ဒ စသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်း တရား ကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) ဝီရိယဒ္ဓိပါဒ်

၄၃၅။ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းသည် ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပုဇာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ နှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ရဟန်းသည် အားထုတ်မှု ဝီရိယကို အကြီးအမှူးပြု၍ တည်ကြည်မှု သမာဓိကို အကယ်၍ ရအံ့၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အကယ်၍ ရအံ့၊ ဤသဘောကို ဝီရိယကြီးများသော တည်ကြည်မှု သမာဓိဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) ထိုရဟန်းသည် မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်အယုတ် တရားတို့ကို မဖြစ်စေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။

(၂) ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို ပယ်ရန်။ပ။

(၃) မဖြစ်ဖူးသေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရန်။ပ။

(၄) ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ တည်တံ့ရန် မပျောက်ပျက်ရန် များစွာဖြစ်ပွားရန် ပြန့်ပြောရန် တိုးပွားရန်၊ ပြည့်စုံစေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကိုမြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။ ဤသဘောတရားတို့ကို သမ္ပပုဇာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဤဝီရိယကြီးများသော သမာဓိကို လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပုဇာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယတို့ကို လည်းကောင်း တစ်ပေါင်းတည်းပေါင်း၍ အကျဉ်းချုံး၍ ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပုဇာန်ကိစ္စ တပ်သော ဝီရိယဟူ၍သာလျှင် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

၄၃၆။ ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္မ’ ။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို အားထုတ်မှု ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’၊ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’၊ သက်ဝင်၍ တည်နေမှု ‘အဝဌိတိ’၊ မရွေးရှားမှု ‘အဝိသာဟာရ’၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’၊ မရွေးရှားသော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ် ‘အဝိသာဟဋ္ဌ မာနသတာ’၊ ငြိမ်သက်မှု ‘သမထ’၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိန္ဒြေ’၊ မတုန်

မလှုပ် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိဗိုလ်’၊ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္မ’ ။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤအားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’ နှင့်လည်းကောင်း၊ ဤတည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ နှင့်လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ပ။ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၃၇။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ် ရခြင်းတည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား” ဟူသည် ထိုဝီရိယာဓိပတိတပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခံစားမှု အစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’ မှတ်သားမှု အစု။ပ။ သိမှု အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ တည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုဝီရိယစသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်

၄၃၈။ အဘယ်လျှင် ရဟန်းသည် စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ရဟန်းသည် စိတ်ကို အကြီးအမှူးပြု၍ တည်ကြည်မှု သမာဓိကို အကယ်၍ ရအံ့၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အကယ်၍ ရအံ့၊ ဤသဘောကို စိတ်ကြီးများသော တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

- (၁) ထိုရဟန်းသည် မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏၊ လုံ့လပြု၏၊ လုံ့လထုတ်၏၊ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏၊ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။

- (၂) ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို ပယ်ရန်။ပ။

- (၃) မဖြစ်ဖူးသေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရန်။ပ။

(၄) ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ တည်တံ့ရန် မပျောက်ပျက်ရန် များစွာဖြစ်ပွားရန် ပြန်ပြောရန် တိုးပွားရန် ပြည့်စုံစေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏၊ လုံ့လပြု၏၊ လုံ့လထုတ်၏၊ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏၊ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏၊ ဤတရားတို့ကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စ တပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဤစိတ်ကြီးများသော တည်ကြည်မှု သမာဓိကို လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယတို့ကို လည်းကောင်း တစ်ပေါင်းတည်းပေါင်း၍ အကျဉ်းချုံး၍ စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟူ၍ သာလျှင် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

၄၃၉။ ထိုတွင် အဘယ်သည် စိတ် မည်သနည်း။

အကြင် ဆန်းကြယ်မှု ‘စိတ္တ’၊ သိခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှု သဘော ‘မာနသ’။ပ။ ထိုစိတ် အားလျော်သော အထူးသိမှု သဘော ‘တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတ်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို စိတ်ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ငြိတိ’၊ ကောင်းစွာတည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ် ၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္ဘ’။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤစိတ်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဤ ‘သမာဓိ’ နှင့်လည်းကောင်း၊ ဤဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ပ။ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၄၀။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံ သော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ်ရခြင်း တည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား” ဟူသည် ထိုစိတ္တဓိပတိတပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခံစားမှုအစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’၊ မှတ်သားမှု အစု။ပ။ သိမှု အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ တည်း။ “တန်ခိုး ကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုစိတ်စသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ် များစွာ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်

၄၄၁။ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းသည် ပညာကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ရဟန်းသည် ပညာကို အကြီးအမှူးပြု၍ တည်ကြည်မှု သမာဓိကို အကယ်၍ ရအံ့၊ စိတ်၏ တစ်ခု တည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အကယ်၍ ရအံ့၊ ဤသဘောကို ပညာကြီးများသော တည်ကြည်မှု သမာဓိဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) ထိုရဟန်းသည် မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။

(၂) ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ် အယုတ်တရားတို့ကို ပယ်ရန်။ပ။

(၃) မဖြစ်ဖူးသေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရန်။ပ။

(၄) ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ တည်တံ့ရန် မပျောက်ပျက်ရန် များစွာဖြစ်ပွားရန် ပြန်ပြော ရန်တိုးပွားရန် ပြည့်စုံစေရန် ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏။ လုံ့လပြု၏။ လုံ့လထုတ်၏။ စိတ်ကို မြှောက်ပင့်၏။ အဆက် မပြတ် အားထုတ်၏။ ဤတရားတို့ကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဤပညာ ကြီးများသော သမာဓိကို လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယတို့ကို လည်းကောင်း၊ တစ်ပေါင်းတည်းပေါင်း၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပညာကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ ဟူ၍သာလျှင် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

၄၄၂။ ထိုတွင် အဘယ်သည် စူးစမ်းမှု ‘ပညာ’ မည်သနည်း။

အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု ‘ပညာ’၊ အပြားအားဖြင့် သိသော အခြင်းအရာ ‘ပဇာနနာ’ သည်။ပ။

မတွေ့ဝေမှု ‘အမောဟ’၊ တရားတို့ကို စိစစ်မှု ‘ဓမ္မဝိစယ’၊ ကောင်းစွာ မြင်မှု ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို စူးစမ်းမှု ‘ပညာ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု သမာဓိဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္မ’ ။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။

ဤသို့ ဤစူးစမ်းမှု ပညာနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤတည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ နှင့် လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ပ။ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ပညာကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၄၃။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ် ရခြင်းတည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား” ဟူသည် ထိုပညာ မိပတိတပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခံစားမှု အစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’ မှတ်သားမှု အစု။ပ။ သို့မဟုတ် အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ တည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုပညာစသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏။ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားသော သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းပြီး၏။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

၂ - အဘိဓမ္မဘာဇနိယနည်း

(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောကြားသောနည်း)

ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးအကျဉ်း

(တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားလေးပါး)

၄၄၄။ တန်ခိုးကြီးကြောင်း တရားလေးပါးတို့ကား-

- (၁) ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ဆန္ဒကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ဣဒ္ဓိပါဒကို ပွားများ၏။
- (၂) ဝီရိယကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ဣဒ္ဓိပါဒကို ပွားများ၏။
- (၃) စိတ်ကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ဣဒ္ဓိပါဒကို ပွားများ၏။
- (၄) ပညာကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ဣဒ္ဓိပါဒကို ပွားများ၏။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးအကျယ်

(၁) ဆန္ဒဗ္ဗိပါဒ်

၄၄၅။ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းသည် ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန် ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများအားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နှံ့နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများ၏။

၄၄၆။ ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် ဆန္ဒ မည်သနည်း။

အကြင် လိုလားမှု ‘ဆန္ဒ’၊ လိုလားသည်၏ အဖြစ် ‘ဆန္ဒိကတာ’ ပြုလိုသည်၏ အဖြစ် ‘ကတ္တုကမ္ပတာ’ ကုသိုလ်တရားတို့ကို လိုလားမှု ‘ကုသလဓမ္မစန္ဒ’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို ဆန္ဒဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင်စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’၊ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမာဓိဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ ဖြစ်သောအားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္မ’။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု သမ္မာဝါယာမ၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤဆန္ဒ နှင့်လည်းကောင်း၊ ဤသမာဓိနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ ၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံ၏။ပ။ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၄၇။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံ သော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ်ရခြင်း တည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား” ဟူသည် ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော တရား၏ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’။ပ။ မြောက်ပင့်မှု ‘ပဂ္ဂဟ’၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ တည်း။ “တန်ခိုး ကြီးသော တရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုဆန္ဒစသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များ စွာ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) ဝီရိယဒွိပါဒ်

၄၄၈။ အဘယ်လျှင် ရဟန်းသည် ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန် ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများအားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နွဲ့နွေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများ၏။

၄၄၉။ ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္ဘ’။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’၊ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတရားတို့တွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရ မ္ဘ’။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤဝီရိယ နှင့် လည်းကောင်း၊ ဤသမာဓိနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤသမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ပ။ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စ တပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၅၀။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံ သော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ် ရခြင်းတည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ ‘တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား’ ဟူသည် ထိုအခြင်း အရာအားဖြင့် ဖြစ်သောတရား၏ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ။ပ။

မြောက်ပင့်မှု ‘ပဂ္ဂဟ’၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ တည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုဝီရိယစသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုး ကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) စိတ္တိဒ္ဓါပိဒ်

၄၅၁။ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းသည် စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓါပိဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန် ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများအားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နွဲ့နွေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓါပိဒ်’ ကို ပွားများ၏။

၄၅၂။ ထိုတွင် အဘယ်သည် စိတ် မည်သနည်း။

အကြင် ဆန်းကြယ်မှု ‘စိတ္တ’၊ သိခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှု သဘော ‘မာနသ’။ပ။ ထိုစိတ် အားလျော် သော အထူးသိမှု သဘော ‘တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတ်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို စိတ်ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’၊ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္ဘ’။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤစိတ် နှင့် လည်းကောင်း၊ ဤသမာဓိနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ပ။ ပြည့်စုံခြင်း သို့ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၅၃။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံ သော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ်ရခြင်း တည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက် ပြုရခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား” ဟူသည် ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော တရား၏ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’။ပ။ မြောက်ပင့်မှု ‘ပဂ္ဂဟ’၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ တည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်း တရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုတရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်

၄၅၄။ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းသည် ပညာကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများသနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန်၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများအားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နှံ့နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ ပညာကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ကို ပွားများ၏။

၄၅၅။ ထိုတွင် အဘယ်သည် စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု ‘ပညာ’ မည်သနည်း။

အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု ‘ပညာ’၊ အပြားအားဖြင့် သိသော အခြင်းအရာ ‘ပဇာနနာ’။ပ။

မတွေ့ဝေမှု ‘အမောဟ’၊ တရားတို့ကို စိစစ်မှု ‘မဗ္ဗဝိစယ’၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော ပညာဟူသော ‘မဗ္ဗဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု ‘ပညာ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် သမာဓိ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၏ (အာရုံ၌) တည်နေမှု ‘ဌိတိ’၊ ကောင်းစွာ တည်နေမှု ‘သဏ္ဍိတိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်’ ည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ထိုတွင် အဘယ်သည် သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယ မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယာရမ္မ’။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤပညာ နှင့် လည်းကောင်း၊ ဤသမာဓိနှင့် လည်းကောင်း၊ ဤဝီရိယနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏။ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံ၏၊ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ပညာကြီးမှူးသော သမာဓိ၊ သမ္ပပ္ပဓာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ဆိုအပ်၏။

၄၅၆။ “တန်ခိုး” ဟူသည် ထိုတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ပြည့်စုံ သော အခြင်းအရာတည်း၊ ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော အခြင်းအရာတည်း၊ ရခြင်းတည်း၊ အထပ်ထပ်ရခြင်း တည်း၊ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ကောင်းစွာ ရောက်လာခြင်းတည်း၊ ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ မျက်မှောက်ပြုရ ခြင်းတည်း၊ လက်ရှိ ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား” ဟူသည် ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော တရား၏ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’။ပ။ မြှောက်ပင့်မှု ‘ပဂ္ဂဟ’၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ တည်း။ “တန်ခိုးကြီးကြောင်း တရားကို ပွားများ၏” ဟူသည် ထိုပညာစသော တရားတို့ကို မှီဝဲ၏၊ အားထုတ်၏၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏။ ထို့ကြောင့် “တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရားကို ပွားများ၏” ဟုဆိုအပ်၏။

ကုဒ်ပိဒဝိဘင်္ဂ

တစ်နည်း ကုဒ်ပိဒလေးပါး

၄၅၇။ တန်ခိုးကြီးကြောင်း တရားလေးပါးတို့ကား- ဆန္ဒကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒ၊ ဝီရိယကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒ၊ စိတ်ကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒ၊ ပညာကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒတို့တည်း။

(၁) ဆန္ဒပိဒ

၄၅၈။ ထိုတွင် အဘယ်သည် ဆန္ဒကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒ မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန်၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများ အားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နွဲ့နွေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ အကြင် လိုလားမှု 'ဆန္ဒ'၊ လိုလားသည်၏ အဖြစ် 'ဆန္ဒကတာ'၊ ပြုလိုသည်၏ အဖြစ် 'ကတ္တုကမ္ပတာ'၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို လိုလားမှု 'ကုသလဓမ္မစန္ဒ' သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို ဆန္ဒကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒဟု ဆိုအပ်၏။

ဆန္ဒမှ ကြွင်းသော တရားတို့သည် ဆန္ဒပိဒနှင့် ယှဉ်သော တရားတို့ မည်ကုန်၏။

(၂) ဝီရိယပိဒ

၄၅၉။ ထိုတွင် အဘယ်သည် ဝီရိယကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒ မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန်၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများအားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နွဲ့နွေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ အကြင် စိတ်၌ ဖြစ်သော အားထုတ်မှု 'ဝီရိယာရမ္မ'။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု သမ္မာဝါယာမ'၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျိုးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု 'ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်' သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို ဝီရိယကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒဟု ဆိုအပ်၏။

ဝီရိယမှကြွင်းသော တရားတို့သည် အားထုတ်မှုဟူသော ဝီရိယပိဒနှင့် ယှဉ်သော တရားတို့ မည် ကုန်၏။

(၃) စိတ္တိပိဒ

၄၆၀။ ထိုတွင် အဘယ်သည် စိတ်ကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒ မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန်၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများ အားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော နွဲ့နွေးသော၊ အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ အကြင် ဆန်းကြယ်မှု 'စိတ္တ'၊ သိခြင်းသဘော 'မန'၊ သိမှု သဘော 'မာနသ'။ပ။ ထိုစိတ် အားလျော်သော အထူးသိမှု သဘော 'တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတ်' သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို စိတ်ကြီးမှူးသော ကုဒ်ပိဒဟု ဆိုအပ်၏။

စိတ်မှ ကြွင်းသော တရားတို့သည် စိတ္တိပိဒနှင့် ယှဉ်သော တရားတို့ မည်ကုန်၏။

(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်

၄၆၁။ အဘယ်သည် ပညာကြီးများသော ဣဒ္ဓိပါဒ် မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပယ်ရန်၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ရန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွားများ အားထုတ်၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲသော အကျင့် ရှိသော၊ နှံ့နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေ၏။ ထိုအခါ၌ အကြင် အပြား အားဖြင့် သိမှု ‘ပညာ’၊ သိသော အခြင်းအရာ ‘ပဇာနနာ’။ပ။ မတွေ့ဝေမှု ‘အမောဟ’၊ တရားတို့ကို စိစစ်မှု ‘ဓမ္မဝိစယ’၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’၊ မဂ်၏ အင်္ဂါဖြစ်သော၊ မဂ်၌ အကျုံးဝင်သော၊ သစ္စာလေးပါး ကို သိကြောင်းဖြစ်သော တရားတို့ကို စိစစ်မှု ‘ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်’ သည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို ပညာ ကြီးများသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ဟု ဆိုအပ်၏။

ပညာမှ ကြွင်းသော တရားတို့သည် ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်နှင့်ယှဉ်သော တရားတို့ မည်ကုန်၏။

အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားသော အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်းပြီး၏။

ကုဒ်ပိဒဝိဘင်္ဂ

၃ - ပညာပုစ္ဆကနည်း

(အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားသောနည်း)

ကုဒ်ပိဒလေးပါး

၄၆၂။ တန်ခိုးကြီးကြောင်းတရား ‘ကုဒ်ပိဒ’ လေးပါးတို့ကား- ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ဆန္ဒကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပုဇာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ကုဒ်ပိဒ’ ကို ပွားများ၏။ ဝီရိယကြီးများသော သမာဓိ။ပ။

စိတ်ကြီးများသော သမာဓိ။ပ။ ပညာကြီးများသော သမာဓိ၊ သမ္ပပုဇာန်ကိစ္စတပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော တန်ခိုးကြီးကြောင်း ‘ကုဒ်ပိဒ’ ကို ပွားများ၏။

ကုဒ်ပိဒဝိဘင်္ဂ

ကုဒ်ပိဒလေးပါးတို့ကို တိက်၊ ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍

အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း

တိက်-၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက်အမေးပုစ္ဆာ

၄၆၃။ ကုဒ်ပိဒလေးပါးတို့တွင် ကုသိုလ်တရားတို့သည် အဘယ်မျှတို့နည်း။ အကုသိုလ်တရားတို့သည် အဘယ်မျှတို့နည်း။ အဗျာကတတရားတို့သည် အဘယ်မျှတို့နည်း။ပ။

(၁၀၀) သရဏဒုက်အမေးပုစ္ဆာ

ကိလေသာနှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။ ကိလေသာနှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ ဝေဒနာတိက်မှစ၍ သနိဒဿနတိက်အထိ ၂၁-တိက်နှင့် ဟေတုဒုက်မှ သဥတ္တရ ဒုက်အထိ ၉၉-ဒုက်တို့ကို ပေယျာလဖော်၍ ဟောပါ။

ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ

ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂကို တိတိ၊ ဒုတိယတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

တိတိ ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိတိအဖြေ

၄၆၄။ (ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) ကုသိုလ်တရားတို့သာလျှင်တည်း။

(၂) ဝေဒနာတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) ရံခါ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ ရံခါ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(၃) ဝိပါကတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။

(၄) ဥပါဒိန္နတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်၊ ဥပါဒိန်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်။

(၅) သံကိလိဋ္ဌတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်၊ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန်။

(၆) ဝိတက္ကတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) ရံခါ ဝိတက်လည်း ရှိ၊ ဝိစာရလည်း ရှိကုန်၏။ ရံခါ ဝိတက်ကား မရှိ၊ ဝိစာရမျှသာ ရှိကုန်၏။ ရံခါ ဝိတက်လည်း မရှိ၊ ဝိစာရလည်း မရှိကုန်။

(၇) ဝိတိတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) ရံခါ ဝိတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။

(၈) ဒဿနတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးခုဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန်။

(၉) ဒဿနဟေတုတိတိအဖြေ

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂသည်) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးခုဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန်။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကို ပြခြင်း

(၁၀) အာစယဂါမိတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၁) သေက္ခတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏။

(၁၂) ပရိတ္တတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ကိလေသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၃) ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) အပ္ပမာဏ (လောကုတ္တရာ) တရားကို အာရုံ ပြုကုန်၏။

(၁၄) ဟိနတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) (အယုတ်, အလတ်, အမြတ်တို့တွင်) အမြတ် ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲကုန်၏။

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) မဂ်ကို အာရုံမပြုမူ၍ မဂ်ဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်း (ဟိတ်) ရှိကုန်၏။ မဂ်ဟု ဆိုအပ်သော အဓိပတိပစ္စည်း မရှိကုန်။

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ရံခါ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်၊ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ကုန်။ ဖြစ်ပြီးသော အကြောင်း တစ်စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့သော တရားဟု မဆိုအပ်ကုန်။

(၁၈) အတိတတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ရံခါ ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) ‘အနာဂတ်’ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ ဖြစ်ကုန်၏။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကို ပြခြင်း

(၁၉) အတိတာရမ္မဏတိက်အဖြေ (တိက်မုတ်)

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ ကို အာရုံ ပြုကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) ‘အနာဂတ်’ ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ်ကုန်။

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ရံခါ အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ အတွင်းအပ ‘အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) အပ ‘ဗဟိဒ္ဓတရားနိဗ္ဗာန်’ ကို အာရုံပြုကုန်၏။

(၂၂) သနိဒဿနတိက်အဖြေ

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိကုန်။

ကုဒ်ပိဒဝိဘင်္ဂ

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြခြင်း

ဟေတုဂေါဗ္ဗကအဖြေဝိသဇ္ဇနာ

(၁) ဟေတုဒုက်

၄၆၅။ ပညာကြီးမျိုးသော ကုဒ်ပိဒသည် ဟိတ်မည်၏။ (ကြွင်း) ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် ဟိတ် မမည် ကုန်။

(၂) သဟေတုကဒုက်

(ကုဒ်ပိဒလေးပါးတို့သည်) ဟိတ်ရှိကုန်၏။

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်

(ကုဒ်ပိဒလေးပါးတို့သည်) ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(၄) ဟေတုသဟေတုကဒုက်

(ကုဒ်ပိဒလေးပါးတို့တွင်) ပညာကြီးမျိုးသော ကုဒ်ပိဒသည် ဟိတ်လည်း မည်၊ ဟိတ်လည်း ရှိ၏။ (ကြွင်း) ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့ကို ဟိတ်လည်း မည်၊ ဟိတ်လည်း ရှိကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။ ၎င်းသုံးပါးတို့ သည် ဟိတ်သာ ရှိ၍ ဟိတ် မမည်ကုန်။

(၅) ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်

ပညာကြီးမျိုးသော ကုဒ်ပိဒသည် ဟိတ်လည်း မည်၊ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏။ (ကြွင်း) ကုဒ်ပိဒ သုံးပါးတို့ကို ဟိတ်လည်း မည်၊ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။ ၎င်းသုံးပါးတို့သည် ဟိတ် နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ် မမည်ကုန်။

(၆) နဟေတုသဟေတုကဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိကုန်၏။ ပညာကြီးမျိုးသော ကုဒ်ပိဒကို ဟိတ် မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဟိတ်လည်း မမည်၊ ဟိတ်လည်း မရှိဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် (ဒုက်မုတ်)။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

စူဠန္တရဒုက်အဖြေဝိသနာ

(၇) သပ္ပတ္တယဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်း ရှိကုန်၏။

(၈) သင်္ခတဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုပြင်အပ်ကုန်၏။

(၉) သနိဒဿနဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) မြင်အပ်သော သဘော မရှိကုန်။

(၁၀) သပ္ပဋိယဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ထိပါးတတ်သော သဘော မရှိကုန်။

(၁၁) ရူပီဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) နာမ်တရား ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၂) လောကီယာဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) လောကမှ လွတ်မြောက်တတ် ကုန်၏။

(၁၃) ကေနစိဝိညေယျဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော သဘောရှိကုန်၏။ တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် မသိအပ်သော သဘောရှိကုန်၏။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြခြင်း

အာသဝဂေါတ္တကအဖြေဝိသဇ္ဇနာ

(၁၄) အာသဝဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) အာသဝ မမည်ကုန်။

(၁၅) သာသဝဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) အာသဝ၏ အာရုံ မဖြစ်ကုန်။

(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) အာသဝနှင့် မယှဉ်ကုန်။

(၁၇) အာသဝသာသဝဒုက် (ဒုက်မုတ်)

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့ကို) အာသဝလည်း မည်၊ အာသဝ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ကုန်ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ်ကုန်။

(၁၈) အာသဝအာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက် (ဒုက်မုတ်)

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့ကို) အာသဝလည်း မည်၊ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ကုန်ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ်ကုန်။

(၁၉) အာသဝဝိပွယုတ္တသာသဝဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်။

သံယောဇနဂေါတ္တကအဖြေ

(၂၀-၂၅) သံယောဇနဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) သံယောဇန မမည်ကုန်။ပ။

ဂန္ထဂေါတ္တကအဖြေ

(၂၆-၃၁) ဂန္ထဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ဂန္ထ မမည်ကုန်။ပ။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

ဩဇာဂေါဇ္ဈကအဖြေ

(၃၂-၃၇) ဩဇာဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ဩဇာ မမည်ကုန်။ပ။

ယောဂဂေါဇ္ဈကအဖြေ

(၃၈-၄၃) ယောဂဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ယောဂ မမည်ကုန်။ပ။

နီဝရဏဂေါဇ္ဈကအဖြေ

(၄၄-၄၉) နီဝရဏဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) နီဝရဏ မမည်ကုန်။ပ။

ပရာမာသဂေါဇ္ဈကအဖြေ

(၅၀-၅၄) ပရာမာသဒုက်

(ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါးတို့သည်) ပရာမာသ မမည်ကုန်။ပ။

မှတ်ချက်။ ။ သံယောဇနဂေါဇ္ဈကမှစ၍ ပရာမာသဂေါဇ္ဈကအထိ ပေယျာလများကို အာသဝဂေါဇ္ဈကကဲ့သို့ ဖော်၍ ဟောရမည်။

ကုဒ်ပိဒဝိဘင်္ဂ

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

မဟန္တရဒုက်အဖြေ

(၅၅) သာရမ္မဏဒုက်

(ကုဒ်ပိဒလေးပါးတို့သည်) အာရုံပြခြင်း ရှိကုန်၏။

(၅၆) စိတ္တဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ် မမည်ကုန်။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စိတ်မည်၏။

(၅၇) စေတသိကဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စေတသိက် မည်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စေတသိက်မမည်။

(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒကို စိတ်နှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စိတ်နှင့် မယှဉ်ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် (ဒုက်မုတ်)။

(၅၉) စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့် နှီးနှောကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒကို စိတ်နှင့် နှီးနှော၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စိတ်နှင့် မနှီးနှောဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် (ဒုက်မုတ်)။

(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စိတ်ကြောင့် မဖြစ်။

(၆၁) စိတ္တသဟဘုဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်။

(၆၂) စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်။

(၆၃) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း နှီးနှော၊ စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စိတ်နှင့်လည်း မနှီးနှော၊ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်။

(၆၄) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒုက်

ကုဒ်ပိဒသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း နှီးနှော၊ စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၊ စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ်ပိဒသည် စိတ်နှင့်လည်း မနှီးနှော၊ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်၊ စိတ်နှင့်လည်းတကွ မဖြစ်။

(၆၅) စိတ္တသံသဋ္ဌာသမုဋ္ဌာနပရိဝတ္တိဒုက္ခ

ဣဒ္ဓိပါဒ်သုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း နှီးနှော၊ စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက် ချ် ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်သည် စိတ်နှင့်လည်း မနှီးနှော၊ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက် မဖြစ်။

(၆၆) အဇ္ဈတ္တိကဒုက္ခ

ဣဒ္ဓိပါဒ်သုံးပါးတို့သည် အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်သည် အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်၏။

(၆၇) ဥပါဒါဒုက္ခ

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) မဟာဘုတ်လေးပါးကို မှီ၍ မဖြစ်ကုန်။

(၆၈) ဥပါဒိန္နဒုက္ခ

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူ အပ်ကုန်။

ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကအဖြေ

(၆၉-၇၄) ဥပါဒါနဒုက္ခ

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) ဥပါဒါန် မမည်ကုန်။ပ။

ကိလေသဂေါစ္ဆကအဖြေ

(၇၅-၈၂) ကိလေသဒုက္ခ

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) ကိလေသာ မမည်ကုန်။ပ။

ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ

ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသနာကိုပြခြင်း

ပိဋိဒုက်အဖြေ

(၈၃) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော တရားတို့ မဟုတ်ကုန်။

(၈၄) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) အထက်မဂ်သုံးခုဖြင့် မပယ်အပ်ကုန်။

(၈၅) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ် မရှိကုန်။

(၈၆) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) အထက်မဂ်သုံးခုဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ် မရှိကုန်။

(၈၇) သဝိတက္ကဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ရံခါ ဝိတက်ရှိကုန်၏။ ရံခါ ဝိတက် မရှိကုန်။

(၈၈) သဝိစာရဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ရံခါ ဝိစာရရှိကုန်၏။ ရံခါ ဝိစာရ မရှိကုန်။

(၈၉) သပိတိကဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ရံခါ ပိတိရှိကုန်၏။ ရံခါ ပိတိ မရှိကုန်။

(၉၀) ပီတိသဟဂတဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ရံခါ ပီတိနှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ ပီတိနှင့် တကွ မဖြစ်ကုန်။

(၉၁) သုခသဟဂတဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ရံခါ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန်။

(၉၂) ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ရံခါ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွ မဖြစ်ကုန်။

(၉၃) ကာမာဝစရဒုက်

(ဣန္ဒြိယဒိဝိဘင်္ဂ) ကာမာဝစရ မမည်ကုန်။

(၉၄) ရူပါဝစရဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) ရူပါဝစရ မမည်ကုန်။

(၉၅) အရူပါဝစရဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) အရူပါဝစရ မမည်ကုန်။

(၉၆) ပရိယာပန္နဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) ဝဋ်တရား၌ အကျိုးမဝင်ကုန်။

(၉၇) နိယုနိကဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏။

(၉၈) နိယတဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲကုန်၏။

(၉၉) သဉ္စတ္ထရဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) မိမိထက်လွန်မြတ်သော တရား မရှိကုန်။

(၁၀၀) သရဏဒုတ်

(ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့သည်) ငိုကြွေးကြောင်း ကိလေသာ မရှိကုန်။

ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့ကို တိက် ဒုတ်တို့ဖြင့် အမေးအဖြေပြုလုပ်၍ ပြသော ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းပြီး၏။

ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ ပြသော

ဣဒ္ဓိပါဒ်ဝိဘင်း ပြီးပြီ။